

Dr Grażyna Kędzierska

*Niepaństwowa Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Białymstoku,
Polska*

Kierunki statutowej działalności stowarzyszeń mniejszości narodowych i etnicznych na Warmii i Mazurach

Wprowadzenie

Województwo warmińsko-mazurskie znajdujące się w północno-wschodniej części Polski jest regionem o bardzo dużym zróżnicowaniu etnicznym. Spis ludności z 2011 r. pokazał, że mieszka w nim najwięcej mniejszości narodowych¹ i etnicznych w porównaniu z innymi regionami Polski. Taka różnorodność ludności ukształtowała się częściowo przez wieki historii, ale jest też wynikiem współczesnych zmian społecznych. Mieszkańcy województwa deklarujący narodowość wyłącznie niepolską lub polską i inną jako drugą przybyli na tereny Warmii i Mazur z różnych stron. Ze wschodu – Białorusini, Litwini i Rosjanie, z zachodu – Niemcy. Są też Romowie, zaliczani do mniejszości etnicznej, oraz Mazurzy i Warmiacy.

W spisie ludności z 2011 r. wśród mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego dominowała ludność o jednorodnej tożsamości narodowej w liczbie 1 383 tys. osób, co stanowiło 95,21% ogółu miesz-

¹ Mniejszość narodowa lub etniczna to grupa obywateli polskich, która spełnia łącznie następujące warunki: 1. jest mniej liczebna od pozostałej części ludności Rzeczypospolitej Polskiej, 2. w sposób istotny odróżnia się od pozostałych obywateli językiem, kulturą lub tradycją, 3. dąży do zachowania swojego języka, kultury lub tradycji, 4. ma świadomość własnej historycznej wspólnoty etnicznej i jest ukierunkowana na jej wyrażanie i ochronę, 5. jej przodkowie zamieszkivali obecne terytorium Rzeczypospolitej Polskiej od co najmniej 100 lat. Warunek szósty wywołuje odróżnienie mniejszości narodowej od etnicznej i jest to w przypadku pierwszym – 6. utożsamia się z narodem zorganizowanym we własne państwo. W przypadku drugim – nie utożsamia się z narodem zorganizowanym we własnym państwie. Zatem mniejszość narodowa posiada lub posiadała własne państwo, a mniejszość etniczna – nie. Art. 2 Ustawy z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz języku regionalnym, Dz. U. 2005 Nr 17 poz. 141.

kańców. Oprócz tego 12 tys. osób deklarowało narodowość polską i niepolską, a 13 tys. wyłącznie niepolską².

Identyfikacja etniczno-narodowa, język i wyznanie nie są obligatoryjne w spisach powszechnych w państwach Unii Europejskiej. Spisy z 2011 r. w krajach Grupy Wyszehradzkiej zawierały takie pytania. W Polsce tylko 1,35% obywateli nie udzieliło odpowiedzi na pytania o przynależność narodową lub etniczną. W pozostałych trzech krajach odsetek osób rezygnujących z odpowiedzi wyniósł: w Słowacji 7,09%, na Węgrzech – 14,65%, a w Czechach aż 25,32%. Te cztery państwa łączy sąsiedztwo, podobne uwarunkowania geopolityczne, wspólna historia, pokrewna kultura, a jednak pod względem etnicznym są one silnie zróżnicowane. Analiza tego zjawiska określanego jako luka identyfikacji narodowościowej pokazała też, że we wszystkich krajach V4 niższą skłonność do ujawniania tożsamości etnicznej w grupie mniejszości narodowych mają kobiety³.

Na Warmii i Mazurach według danych spisowych obecnie zamieszkuje dziewięć mniejszości narodowych i trzy mniejszości etniczne wyróżnione ustawowo. Mazurzy i Warmiacy są uważani za grupy etnograficzne⁴ (Tab. 1).

Białorusini⁵ przybyli na ziemię warmińsko-mazurskie z terenów białostockizny bądź zostali przesiedleni przymusowo. Białorusini

² Raport z wyników w województwie warmińsko-mazurskim. *Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011*, Olsztyn 2012, s. 91.

³ Siedlecki Marcin, *Luki identyfikacji etnicznej w spisach powszechnych państw Grupy Wyszehradzkiej: kobiety vs mężczyźni*, „Czasopismo Naukowe Instytutu Studiów Kobietych”, 1(1) 2016, s. 140, 150, ISSN 2451-3539.

⁴ <https://pl.wikipedia.org/wiki/Mazurzy> [dostęp: 08.08.2017]. Grupa etnograficzna to grupa ludności wyróżniona w badaniach etnograficznych na podstawie odrębnych, obiektywnych cech kulturowych oraz (niekiedy) świadomości odrębności i poczucia wspólnoty grupowej. Grupy etnograficzne wydzielono biorąc pod uwagę różnice w kulturze ludowej, <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/grupa-etnograficzna;3908272.html> [dostęp: 06.08.2017].

⁵ Charakterystyka mniejszości narodowych i etnicznych mieszkających na Warmii i Mazurach została opracowana na podstawie: informacji *Sytuacja i problemy mniejszości narodowych i etnicznych na terenie województwa warmińsko-mazurskiego*, opracowanej przez Pełnomocnika Wojewody ds. Mniejszości Narodowych i Etnicznych i uzyskana w kwietniu 2017 r. w Biurze tegoż Pełnomocnika w Warmińsko-Mazurskim Urzędzie Wojewódzkim w Olsztynie, *Internetowej Encyklopedii Warmii i Mazur*, <http://encyklopedia.warmia.mazury.pl/index.php> [dostęp: 19.03.2017] oraz publikacji: *IV Raport dotyczący sytuacji mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego w Rzeczypospolitej*

Tabela 1. Liczba osób deklarujących przynależność do poszczególnych mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce i na Warmii i Mazurach na podstawie *Spisu z 2011 r.*

		W Polsce	Na Warmii i Mazurach
<i>Mniejszości narodowe</i>			
1	Białorusini	43 878	600
2	Czesi	2 831	25
3	Litwini	7 376	380
4	Niemcy	144 236	4 645
5	Ormianie	1 683	71
6	Rosjanie	8 796	431
7	Słowacy	2 739	34
8	Ukraińcy	38 795	13 037
9	Żydzi	7 353	153
<i>Mniejszości etniczne</i>			
10	Romowie	16 723	772
11	Łemkowie	9 640	95
12	Tatarzy	1 828	51
<i>Grupy etnograficzne</i>			
13	Mazurzy	1376	ok. 6 000
14	Warmiacy	b.d.	ok. 4 000

Źródło: *IV Raport dotyczący sytuacji mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego w Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2013, s. 7 oraz http://www.wm.uw.olsztyn.pl/images/stories/2013WWW/15032013/Mniejszosci_kraj_wojewodztwa.xls [dostęp: 17.03.2017].

mieszkają w północnej i środkowej części województwa. Przedstawiciele mniejszości białoruskiej w większości należą do Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego.

Czesi znaleźli się w Polsce w wyniku kilku fal migracyjnych. Pierwsza migracja czeska miała miejsce w połowie XVI w. i była związana z prześladowaniami religijnymi Braci Czeskich. Następne fale migracji to pierwsza połowa XVII w. i druga połowa XVIII w. Na początku XIX w. migracja czeska była związana z rozwojem przemysłu włókienniczego w Łodzi. Czesi są ewangelikami.

Litwini zamieszkują północno-wschodnie gminy – Banie Mazurskie i Dubeninki. Większe skupiska Litwinów znajdują się w województwie podlaskim. Tam też prowadzą oni działalność polityczną. Większość Litwinów jest wyznania rzymskokatolickiego.

Polskiej, Warszawa 2013; *V Raport dotyczący sytuacji mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego w Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2015.

Łemkowie to mniejszość etniczna. Zajmują tereny województwa: warmińsko-mazurskiego, lubuskiego, zachodniopomorskiego oraz dolnośląskiego. Zostali tam przesiedleni w 1947 r. w wyniku akcji „Wisła”. Współcześnie niewielu Łemków jest w historycznej Łemkowszczyźnie, czyli w województwie małopolskim. Niewielka część Łemków podkreśla swoje związki z narodem ukraińskim. Łemkowie to wierni Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego oraz Kościoła Katolickiego Obrządku Bizantyńsko-Ukraińskiego.

Niemcy pojawili się na terenie Prus Wschodnich wraz z przybyciem rycerzy Zakonu Szpitala Najświętszej Marii Panny Domu Niemieckiego w Jerozolimskie i pozostawali na terenach Prus do klęski III Rzeszy. Część z nich wyjechała wtedy do Niemiec. W latach 1944–1989 mniejszość niemiecka była represjonowana przez władze. Dopiero po 1989 r. członkowie mniejszości niemieckiej mogli deklarować się jako osoby narodowości niemieckiej. Mniejszość niemiecka jest najliczniejsza na terenie Polski. Ocenia się jednak, że osób pochodzenia niemieckiego mieszka znacznie więcej niż podają oficjalne statystyki. Przedstawiciele mniejszości niemieckiej są rozproszeni na terenie całego województwa warmińsko-mazurskiego, mieszkają zarówno w miastach, jak i we wsiach. Funkcjonuje wiele małżeństw mieszanych. Przedstawiciele mniejszości niemieckiej są w większości katolikami, ale nieliczni deklarują przynależność do Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego.

Ormianie byli związani ze wschodnimi ziemiami polskimi już od XIV w. Kolonie ormiańskie we Lwowie, Łucku i Kamieńcu Podolskim weszły w skład Państwa Polskiego za panowania Kazimierza Wielkiego. Lwów był siedzibą biskupa ormiańskiego. Okres II wojny światowej przyniósł Ormianom wielkie straty, gdyż byli mordowani zarówno przez Niemców, jak i Sowieców. Wielu Ormian po wojnie przesiedlono z Kresów Wschodnich na tzw. Ziemię Odzyskaną. Stosunkowo duże grupy Ormian osiadły w Elblągu i Olsztynie. Mieszkający w Polsce Ormianie są przeważnie katolikami obrządku ormiańskiego lub łacińskiego.

Romowie są uznawani za mniejszość etniczną. Pierwszy dokument poświadczający obecność Romów w Polsce pochodzi z 1401 r. z Krakowa. Od XV w. przybywali od strony Niziny Węgierskiej, od XVI w. z Niemiec, a w II połowie XIX w. napłynęli z okolic Siedmiogrodu. Na terenie województwa warmińsko-mazurskiego po 1945 r. osiedlali się głównie w miastach, takich jak: Olsztyn, Ostróda, Ełk. W całej Polsce

jest zarejestrowanych ponad 80 romskich organizacji pozarządowych. Romowie to w zdecydowanej większości członkowie Kościoła Rzymskokatolickiego, chociaż jest widoczny ich udział w Kościele Zielonoświątkowym oraz Związku Świadków Jehowy.

Rosjanie osiedlali się na ziemiach polskich już w okresie rozbiorów, a później także jako emigranci, którzy musieli przenosić się wraz z kolejnymi przemianami politycznymi w swoim kraju, zaczynając od rewolucji październikowej, kończąc na upadku Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich. Mniejszość rosyjska zamieszkuje w większych miastach. Rosjanie w większości należą do Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego. W województwie warmińsko-mazurskim mieszkają też staroobrzędowcy (starowiercy). Grupa ta powstała w drugiej połowie XVII w. w wyniku rozłamu w rosyjskiej cerkwi prawosławnej. Pod koniec XVIII w. starowiercy, uchodząc przed prześladowaniami religijnymi, osiedlili się na Suwalszczyźnie i Mazurach. W ostatnich latach w grupie staroobrzędowców obserwuje się przechodzenie od samoidentyfikacji religijnej do narodowej. Jest to związane z zacieśnianiem współpracy między organizacjami mniejszości rosyjskiej oraz korzystaniem z programów pomocowych Federacji Rosyjskiej.

Słowacy są mniejszością, która zamieszkuje głównie tereny Orawy i Spiszu. Na Warmii i Mazurach ich pobyt jest konsekwencją migracji wewnętrznych ludności. Są wiernymi Kościoła Rzymskokatolickiego.

Tatarzy to mniejszość etniczna. Ludność ta była obecna na ziemiach Wielkiego Księstwa Litewskiego od końca XIV w. Ich przodkami byli emigranci lub uciekinierzy z terenów ówczesnej Złotej Ordy oraz Krymu. Tatarzy w Polsce zatracili znajomość ojczystego języka, pozostali natomiast wierni religii muzułmańskiej.

Ukraińcy koncentrują się głównie w północnej części województwa, od granicy z obwodem kaliningradzkim, wraz z Olsztynem. Obecność Ukraińców na tych terenach jest wynikiem akcji „Wisła” z 1947 r. Już w roku szkolnym 1953/1954 utworzono w województwie olsztyńskim 9 punktów umożliwiających naukę języka ukraińskiego. Od 1 września 1956 do 1970 r. istniały ukraińskie klasy Liceum Pedagogicznego w Bartoszycach. W roku szkolnym 1963/1964 do szkół ukraińskojęzycznych uczęszczało 1 704 dzieci, a w 2012/2013 w 169 placówkach języka ojczystego uczyło się 2 757 ukraińskich dzieci. Główna edukacja młodzieży ukraińskiej w województwie warmińsko-mazurskim odbywa się aktualnie w Zespołach Szkół z Ukraińskim

Językiem Nauczania w Górowie Iławeckim i w Bartoszycach. W pierwszym mieści się gimnazjum, liceum ogólnokształcące oraz liceum profilowane, w drugim – oddział przedszkolny, szkoła podstawowa i gimnazjum. Ukraińcy należą przeważnie do Kościoła Katolickiego Obrządku Bizantyńsko-Ukraińskiego lub Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego.

Żydzi napłynęli na ziemię Warmii i Mazur pod koniec XIII w. Dzięki sekularyzacji Prus w 1525 r. i zawarciu traktatu krakowskiego rozwinął się handel obwoźny z mieszkańcami Krakowa. Stał się on domeną ludności żydowskiej. Żydzi napływali do Polski ze względu na stosunkowo bezpieczne warunki życia, rozwoju własnej kultury oraz gwarantowaną przywilejami królewskimi autonomię gmin wyznaniowych. W XVIII w. zaczęła rozwijać się polityka antyżydowska utrudniająca handel. Sytuację polepszyły prawa nadawane w XIX w. (ustawa Fryderyka II z 1847 r. o położeniu Żydów). Liczniej na Warmii i Mazurach ludność żydowska zaczęła się osiedlać na początku XIX w., przybывая z Wielkopolski, Królestwa Kongresowego i Litwy. Dokumenty podają, że w samym Olsztynie pierwsi Żydzi osiedlili się w 1813 r., a w roku 1890 mieszkało ich już 418. W latach 20. i 30. XX wieku bojówki antysemitki represjonowały Żydów. Podczas II wojny światowej ludność żydowska została w większości wywieziona do obozów zagłady. Synagogi oraz kirkuty uległy dewastacji. W okresie PRL-u w kilku fałach emigracyjnych większość Żydów polskich wyjechała. Po 1989 r. wiele osób wróciło do swoich żydowskich korzeni, ale społeczność ta obecnie nie stanowi odrębnej grupy⁶. Żydzi są wyznawcami religii mojżeszowej.

Mazurzy, którzy są potomkami osadników z Mazowsza (Mazurów właściwych), zasiedlali tereny Prus Książęcych od końca XIV w. Nazywani są Mazurami pruskimi. W XIX wieku Mazurzy oraz Warmiacy byli poddawani silnemu procesowi germanizacji. Po II wojnie światowej Mazurzy, Warmiacy oraz inne mniejszości były represjonowane przez władze. Największe skupisko Mazurów znajduje się w gminie Sorkwity, która jest jedyną gminą posiadającą parafię wiejską Kościoła

⁶ Gieszczyńska Renata, Gieszczyński Witold, *Żydzi na Warmii i Mazurach po II wojnie światowej. Zarys problematyki*, „Pamięć i Sprawiedliwość” 2(10) 2006, s. 231–243, http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.desklight-21b3edaa-4470-4202-afeb-38573842ed26/c/231-243_Gieszczyńska_Gieszczyński.pdf [dostęp: 18.06.2017].

ewangelicko-augsburskiego. Większość Mazurów z województwa warmińsko-mazurskiego uległa procesowi asymilacji. Pozostała część tej ludności, uznająca swoją odrębność współpracuje ze stowarzyszeniami mniejszości niemieckiej.

Warmiacy to grupa ludności, która pod koniec XIV w. zasiedliła teren Warmii. Warmiacy bardzo dbają o swoją odrębność kulturową. Wyróżnia ich gwara, kultura oraz religia⁷. Gdy po 1945 r. na tereny Warmii i Mazur nastąpił napływ innej ludności oraz po wyjeździe dużej grupy Warmiaków do ówczesnej Republiki Federalnej Niemiec, wyróżniki te zaczęły zanikać. Architekturę warmińską dzieli się na architekturę Warmii południowej, która tylko nieznacznie różni się od budownictwa mazurskiego. Z kolei architektura Warmii północnej cechuje się większą różnorodnością, którą spowodował napływ innych mniejszości.

W województwie warmińsko-mazurskim, biorąc pod uwagę mniejszości narodowe, mieszka najwięcej osób narodowości ukraińskiej i niemieckiej. Po kilkaset osób obejmują grupy mniejszości romskiej, białoruskiej, rosyjskiej, litewskiej i żydowskiej. W każdej z pozostałych mniejszości – czeska, słowacka, ormiańska, tatarska i łemkowska – występuje poniżej 100 osób. Oficjalne dane spisowe z 2011 r. podają, że w Polsce jest obecnie 1 376 Mazurów, ponieważ tylko w latach 1970–1989 wyjechało do Niemiec ponad 55 000 Warmiaków i Mazurów⁸. Jednak niektóre źródła oceniają, że w województwie warmińsko-mazurskim mieszka około 4 000 Warmiaków⁹ i 6 000 Mazurów¹⁰.

⁷ Anna Szyfer dokonała szerokiej analizy rodzajów tożsamości, aby ustalić aktualny jej stan w odniesieniu do Warmiaków. Okazuje się, że jest to grupa ludności, która deklaruje przede wszystkim tożsamość regionalną, czyli przynależność do małej ojczyzny, do ziemi rodzinnej. Najpierw jest się Warmiakiem, a później dopiero Polakiem lub Niemcem. Podobnie u Warmiaków jest z tożsamością kulturową, w której kładzie się nacisk na kultywowanie własnej kultury tradycyjnej i języka, a ich wzory przechowywane i przekazywane przez tradycję mają być tym, co wyróżnia i stanowi o odrębności grupy. Szyfer Anna, *Warmiacy. Studium tożsamości*, Kantor Wydawniczy SAWW, Poznań 1996, s. 201, 204, ISBN 83-8595-4-69-4.

⁸ <https://www.salon24.pl/u/alex/569857,ws-rod-polskich-braci-mazurzy-w-polsce-po-1956-roku-ii> [dostęp: 08.08.2017].

⁹ http://encyklopedia.warmia.mazury.pl/index.php/Mniejszo%C5%9B%C4%87_warmi%C5%84ska_na_Warmii_i_Mazurach [dostęp: 08.08.2017].

¹⁰ http://encyklopedia.warmia.mazury.pl/index.php/Mniejszo%C5%9B%C4%87_mazurska_na_Warmii_i_Mazurach [dostęp: 08.08.2017].

Imigracja¹¹ na Warmię i Mazury¹² nie jest zbyt liczna (Tab. 2). Najwięcej osób przyjeżdża z Wielkiej Brytanii i Niemiec, co zapewne w dużej mierze jest następstwem wcześniejszych emigracji zarobkowych Polaków. Również cudzoziemcy osiedlający się z różnych powodów w województwie warmińsko-mazurskim nie tworzą znaczących liczebnie grup mniejszości narodowych.

W Polsce członkowie mniejszości narodowych mogą zrzeszać się w stowarzyszeniach. Zgodnie z art. 2 pkt. 2 *Ustawy o mniejszościach narodowych, etnicznych i języku regionalnym* członkowie założyciele (co najmniej siedem osób) danego stowarzyszenia samodzielnie uchwalają statut, określając w nim między innymi cele, program działania i strukturę organizacyjną. Stowarzyszenie opiera swoją działalność na pracy społecznej członków, ale do prowadzenia swych spraw może zatrudniać pracowników. Stowarzyszenie posiada osobowość prawną, może zakładać terenowe jednostki organizacyjne, łączyć się w związki, przyjmować w poczet swych członków osoby prawne oraz korzystać z ofiarności publicznej i przyjmować dotacje od organów władzy państwowej i innych instytucji. Do stowarzyszenia każdy wstępuje swobodnie i każdy może z niego swobodnie wystąpić. W stowarzyszeniu nie może być przymusu, narzucania swego punktu widzenia i postępowania. Panuje tutaj nie pozorna, lecz rzeczywista równość praw i obowiązków. Uchwały i postanowienia, jakie kierują życiem stowarzyszenia, są przez

¹¹ Imigracja (łac. *immigrare* „wprowadzić się”) – rodzaj ruchu wędrownego ludności, napływ ludności na dane terytorium, zwykle – terytorium państwa. Potocznie imigracja oznacza przybycie do kraju w celu osiedlenia się lub długotrwałego pobytu, <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/imigracja;3914293.html> [dostęp: 28.07.2017]. Imigranci są ludnością cudzoziemską osiadłą w jakimś kraju, <http://sjp.pwn.pl/slowniki/imigracja.html> [dostęp: 28.07.2017]. Imigracja to przyjazd czasowy lub w celu zamieszkania na stałe. Może być legalna i nielegalna. Przyczyny imigracji dzieli się na polityczne, religijne, gospodarcze lub prywatne, <https://pl.wikipedia.org/wiki/Imigracja> [dostęp: 28.07.2017].

¹² Polska jest położona między rozwiniętą gospodarczo Europą Zachodnią a ustępującą jej w tym zakresie Europą Wschodnią i stoi tym samym na szlaku migracyjnym ludności różnych narodowości. Postępujący rozwój gospodarczy Polski po wejściu w struktury Unii Europejskiej spowodował, że stała się też krajem atrakcyjnym dla licznych migrantów ze Wschodu. To z kolei wpłynęło – obok imigracji legalnej – na rozwój imigracji nielegalnej, co dalej miało znaczenie dla powstania i dynamiki zagrożeń bezpieczeństwa wewnętrznego państwa. Szeroko na ten temat Lubiewski Paweł, *Nielegalna imigracja. Zagrożenia bezpieczeństwa. Część I*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Policji, Szczytno 2016, ss. 125, ISBN 978-83-7462-524-1.

Tabela 2. Imigracja na Warmię i Mazury w latach 2014 i 2016 ze względu na kraj pochodzenia

Ogółem 579/435					
	EUROPA	504/384		AZJA	12/17
1	Austria	1/3	23	Armenia	4/5
2	Belgia	19/18	24	Chiny	3/9
3	Białoruś	6/6	25	Irak	1/0
4	Dania	7/8	26	Japonia	1/0
5	Francja	7/4	27	Liban	1/0
6	Grecja	6/2	28	Singapur	2/0
7	Hiszpania	5/5		Inne	0/3
8	Irlandia	24/15		AMERYKA PÓŁNOCNA I ŚRODKOWA	52/26
9	Islandia	13/10			
10	Litwa	3/5	29	Kanada	9/3
11	Luksemburg	1/0	30	Stany Zjednoczone AP	43/23
12	Holandia	22/15			
13	Niemcy	118/80		AFRYKA	10/6
14	Norwegia	10/15			
15	Rosja	9/5	31	Maroko	2/0
16	Rumunia	1/1	32	Nigeria	1/0
17	Szwajcaria	2/0	33	RPA	1/0
18	Szwecja	12/7	34	Tunezja	6/2
19	Turcja	1/1		Inne	0/4
20	Ukraina	18/9			
21	Wielka Brytania	198/142	35	Kraj nieustalony	1/2
22	Włochy	21/23			
	Inne	0/10			

Źródło: <http://demografia.stat.gov.pl/bazademografia/Tables.aspx> [dostęp: 08.08.2017].

wszystkich dobrowolnie uznawane i przyjmowane. Niezarobkowy cel stowarzyszenia oznacza, że celem stowarzyszenia nie może być prowadzenie działalności gospodarczej i osiągnięcie zysków ani przysporzenie korzyści majątkowych członkom stowarzyszenia¹³.

Na Warmii i Mazurach istnieje kilkadziesiąt regionalnych stowarzyszeń oraz terenowych jednostek organizacyjnych stowarzyszeń ogólnopolskich. Członkowie niektórych mniejszości żyjących na Warmii i Mazurach zrzeszają się w stowarzyszeniach, których siedziba znajduje

¹³ Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 roku Prawo o stowarzyszeniach, tekst jednolity Dz. U. 2017, poz. 210.

się w innym regionie Polski i praktycznie żadne zorganizowane formy takich stowarzyszeń w regionie ich zamieszkania nie występują. Tak jest z mniejszością litewską¹⁴ i mniejszością łemkowską¹⁵. W województwie nie prowadzą też działalności stowarzyszeniowej mniejszości czeska¹⁶ i słowacka¹⁷.

Najwięcej stowarzyszeń na Warmii i Mazurach zawiązała mniejszość niemiecka. Część stowarzyszeń mniejszości niemieckiej utworzyła Związek Stowarzyszeń Niemieckich Warmii i Mazur, który obecnie zrzesza ponad 20 towarzystw z różnych miast. Prężnie funkcjonują też stowarzyszenia niemieckie niezrzeszone w Związku.

Równie intensywnie działa mniejszość ukraińska, chociaż na Warmii i Mazurach nie ma tak wielu sformalizowanych grup jak mniejszość niemiecka. Mniejszość ukraińską skupiają tu głównie trzy struktury regionalne Związku Ukraińców w Polsce – Oddział w Olsztynie, Oddział w Elblągu oraz Oddział Mazurski. Oddziały te gromadzą 40 kół. Na rzecz mniejszości ukraińskiej działa stowarzyszenie „Ziemia Wierzbicka” w Pieniężnie oraz Stowarzyszenie „Swoboda” w Olsztynie skupiające młodzież pochodzenia ukraińskiego¹⁸. Mniejszość rosyjska na Warmii i Mazurach działa w Stowarzyszeniu „Mała Rosja”¹⁹.

W Polsce jest zarejestrowanych ponad 80 organizacji romskich, ale w województwie zaznaczają swoją aktywność Olsztyńskie Stowarzyszenie Kultury Romskiej „Hitano” prowadzące Zespół „Hitano”²⁰, Ełc-

¹⁴ Działalność stowarzyszeń mniejszości litewskiej skupia się na Podlasiu w rejonie Puńska i Sejna.

¹⁵ Łemkowie mają kilka stowarzyszeń niezwiązanych z terenem Warmii i Mazur: Zjednoczenie Łemków, Stowarzyszenie Łemków, Rusiński Demokratyczny Krąg Łemków „Hospodar”, Stowarzyszenie „Ruska Bursa”, Towarzystwo na Rzecz Rozwoju Muzeum Kultury Łemkowskiej w Zyndarowej.

¹⁶ Stowarzyszenie Czechów w Polsce powstało 8 stycznia 2010 r. Czesi najliczniej zamieszkują w Żelowie, Kleszczowie, Bełchatowie, Łodzi, Warszawie i Gęsińcu k/Strzelina i tam prowadzą aktywną działalność.

¹⁷ Towarzystwo Słowaków w Polsce ma siedzibę w Krakowie, ponieważ ludność słowacka zamieszkuje głównie tereny Małopolski – powiaty Nowy Targ i Zakopane.

¹⁸ Powstało w 2009 roku.

¹⁹ Stowarzyszenie „Mała Rosja” zostało zarejestrowane 27 czerwca 2008 roku w Olsztynie, ul. Ratuszowa 6/6 pod numerem KRS 0000309164, <http://bazy.ngo.pl/profil/190075/Stowarzyszenie-Mala-Rosja> [dostęp: 06.08.2017].

²⁰ Stowarzyszenie powstało ponad 30 lat temu i popularyzuje głównie folklor romski, www.hitano.pl [dostęp: 14.08.2017].

kie Stowarzyszenie Romów „Dzi Romano” w Elku²¹ oraz Warmińsko-Mazurskie Stowarzyszenie Rady Starszyny Romów i członków Narodowości Romskiej w Olsztynie²².

W województwie są też stowarzyszenia działające na rzecz rozwoju społeczności żydowskiej, jak np. najbardziej znane Stowarzyszenie na Rzecz Kultury Żydowskiej B'JACHAD w Olsztynie²³.

Mniejszość białoruska w województwie warmińsko-mazurskim utworzyła Stowarzyszenie Przyjaźni Polsko-Białoruskiej na Warmii i Mazurach „Niemen” w Pasłęku²⁴. Natomiast stosunkowo nieliczna mniejszość ormiańska żyjąca na Warmii i Mazurach zawiązała regionalne Stowarzyszenie Ormian w Polsce z siedzibą w Elblągu²⁵. Tatarzy, niezależnie od istniejącego od 1992 r. Związku Tatarów Rzeczypospolitej Polskiej z siedzibą w Bohonikach, założyli na Warmii i Mazurach regionalne Stowarzyszenie Tatarów Warmii i Mazur „Sujmbike”²⁶.

Mazurzy zrzeszają się w kilku stowarzyszeniach, ale wielu z nich przystępuje do różnych towarzystw mniejszości niemieckiej. Samodzielnym stowarzyszeniem Mazurów jest Mazurskie Towarzystwo Ewangelickie. Warmiacy mają też swoje stowarzyszenia przeważnie silnie związane z popularyzowaniem turystyki na Warmii.

Na Warmii i Mazurach działają również stowarzyszenia, które deklarują pracę na rzecz wszystkich mniejszości. W Węgorzewie na przykład jest Stowarzyszenie Integracji i Rozwoju Kulturalnego Mniejszości Narodowych w Polsce „Czeremosz”, które w swoich działaniach szcze-

²¹ Zarejestrowane w 2008 roku, <http://bazy.ngo.pl/profil/186924/Elckie-Stowarzyszenie-Romow-Dzi-Romano> [dostęp: 06.08.2017].

²² Stowarzyszenie zarejestrowano w 2003 roku w Olsztynie (siedziba: ul. Gołdapska 29) i prowadzi działalność na rzecz mniejszości narodowych i etnicznych, <http://bazy.ngo.pl/profil/131856/Warmińsko-Mazurskie-Stowarzyszenie-Rady-Starszyny-Romow-i-Czlonkow-Narodowosci-Romskiej> [dostęp: 11.08.2017].

²³ Stowarzyszenie jest aktywne od 28 marca 2008 roku w Olsztynie z adresem Stare Miasto 29/32/1,2.

²⁴ http://encyklopedia.warmia.mazury.pl/index.php/Stowarzyszenie_Przyja%C5%BA_Ani_Polsko-Bia%C5%82oruskiej_na_Warmii_i_Mazurach_%22Niemen%22 [dostęp: 16.06.2017].

²⁵ Stowarzyszenie zostało zarejestrowane 14 maja 2001 r. W sąsiednim województwie, w Gdańsku, od 7 stycznia 2015 r. działa Związek Ormiański.

²⁶ Stowarzyszenie „Sujmbike” zostało zarejestrowane w 2012 roku, ale brak szerszych informacji na jego temat.

gólną uwagę zwraca na mniejszości wschodnie, a w Olsztynie działa Stowarzyszenie Wspólnota Kulturowa „Borussia”.

Na tle przedstawionych uwag wstępnych na temat mniejszości narodowych, etnicznych oraz grup etnograficznych zasiedlających Warmię i Mazury, podjęto badanie mające na celu ustalenie zakresu i rodzaju działalności opisanej w dokumentach niezbędnych do powołania prawnie sformalizowanych organizacji mniejszości. Ostatecznie pytanie badawcze przyjęło treść następującą:

Jakie rodzaje działalności zostały określone w celach i misjach zawartych w statutach stowarzyszeń mniejszości zamieszkałych na Warmii i Mazurach?

Materiał badawczy stanowiły dostępne statuty lub informacje z wizytówek niżej wymienionych stowarzyszeń (w nawiasach podano rok rejestracji stowarzyszenia oraz źródło informacji o celach lub misji stowarzyszenia):

1. Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Mniejszości Niemieckiej na Warmii i Mazurach z siedzibą w Biskupcu (1990) SI²⁷
2. Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Mniejszości Niemieckiej Bartoszyce i Okolic z siedzibą w Bartoszycach (1991) SI
3. Niemieckie Stowarzyszenie Mniejszości Niemieckiej „Jodły” w Ostródzie (1991) SI
4. Niemieckie Stowarzyszenie „Natangia” w Górowie Iławeckim (1992) LK
5. Stowarzyszenie Kulturalne Niemców „Heimat” w Szczytnie (1991) SI
6. Mrągowskie Stowarzyszenie Niemieckie Miasta i Rejonu Mrągowa „Niedźwiedzia Łapa” w Mrągowie (1991) SI
7. Stowarzyszenie Mniejszości Niemieckiej „Warmia” w Lidzbarku Warmińskim (1991) SI
8. Stowarzyszenie do Pielęgnowania Dóbr Kultury Niemieckiej im. Emila von Behringa w Olsztynku (1993) ZSNWiM
9. Związek Ukraińców w Polsce – Oddziały: Olsztyński, Elbląski, Mazurski (1990) SI

²⁷ SI – informacje ze strony internetowej stowarzyszenia; LK – informacje ze strony internetowego Leksykonu Kultury Warmii i Mazur; ZSNWiM – informacje ze strony internetowej związku; ngo – informacje ze strony internetowej bazy ngo.pl; EWM – informacje ze strony internetowej Encyklopedii Warmii i Mazur.

10. Stowarzyszenie „Ziemia Wierzbicka” w Pieniężnie (2009) ngo
11. Stowarzyszenie „Mała Rosja” w Olsztynie (2008) ngo
12. Warmińsko-Mazurskie Stowarzyszenie Rady Starszyny Romów i członków Narodowości Romskiej w Olsztynie (2003) ngo
13. Ełckie Stowarzyszenie Romów „Dzi Romano” w Ełku (2008) ngo
14. Stowarzyszenie Przyjaźni Polsko-Białoruskiej na Warmii i Mazurach „Niemen” w Pasłęku (2007) EWM
15. Stowarzyszenie Ormian w Polsce z siedzibą w Elblągu (2001) ngo
16. Stowarzyszenie Mazurskie Związek Polsko-Niemiecki w Olsztynie (1991) ngo
17. Stowarzyszenie „Wspólnota Mazurska” w Giżycku (1991) SI
18. Stowarzyszenie „Dom Warmiński” w Lidzbarku Warmińskim (2006) SI
19. Stowarzyszenie Integracji i Rozwoju Kulturalnego Mniejszości Narodowych w Polsce „Czeremosz” w Węgorzewie (2005) ngo
20. Stowarzyszenie Wspólnota Kulturowa „Borussia” w Olsztynie (1990) SI

Statuty lub informacje o misji i prowadzonych działaniach zostały pozyskane z:

- oficjalnych stron internetowych poszczególnych stowarzyszeń,
- ze strony internetowej bazy.ngo.pl,
- strony internetowej Związku Stowarzyszeń Niemieckich Warmii i Mazur,
- strony internetowej Leksykonu Kulturalnego Warmii i Mazur,
- strony internetowej Encyklopedii Warmii i Mazur.

Badania przeprowadzono na podstawie danych o 20 stowarzyszeniach różnych mniejszości. Warunkiem było istnienie dość obszernej informacji o stowarzyszeniu na jego stronie internetowej lub w jakiejś bazie skupiającej dane o stowarzyszeniach na Warmii i Mazurach. Nie udało się jednak włączyć do analizy wszystkich mniejszości, ponieważ nie wszystkie stowarzyszenia z jednakową dbałością udostępniają ją podstawową informację oraz reklamują swoją działalność. Teksty statutów lub informacje z wizytówek stowarzyszeń poddano analizie treściowej, skupiając się na celach ustalonych przez członków założycieli stowarzyszenia lub misjach towarzystwa. Analiza pokazała, że w statutowej działalności stowarzyszeń można wyróżnić kilka kierunków.

1. Utrzymanie jedności kulturowej oraz więzów narodowych członków mniejszości przez propagowanie, popularyzację, promocję, wspieranie, kultywowanie i upowszechnianie wiedzy o historii regionu warmińsko-mazurskiego, o tradycjach narodowych mniejszości, o kulturze i sztuce narodowej mniejszości, o języku narodowym mniejszości, o tożsamości narodowej wśród członków mniejszości przez:
 - organizowanie i wspomaganie organizacyjne spotkań środowiskowych, seminariów, kursów, konferencji, odczytów,
 - prowadzenie kursów językowych,
 - działalność wydawniczą w zakresie publikacji zwartych, albumów, biuletynów,
 - wspieranie rozwoju gospodarki turystycznej jako źródła wzrostu ekonomicznego oraz podnoszenia atrakcyjności regionu warmińsko-mazurskiego,
 - działalność edukacyjną²⁸.
2. Partnerstwo międzynarodowe i wymiana doświadczeń w postaci:
 - działania na rzecz integracji europejskiej,
 - tworzenia podstaw lepszego, wzajemnego zrozumienia między narodami,
 - rozwój dobrosąsiedzkiej współpracy i kontaktów.
3. Promocja ekologii w życiu człowieka przejawiająca się w:
 - aktywności w dziedzinie ochrony środowiska,
 - stymulacji działań w obszarze ochrony i promocji zdrowia,
 - inicjowaniu rozwiązań prawno-organizacyjnych dla poprawy stanu środowiska,
 - mobilizowaniu społecznej kontroli przestrzegania prawa wodnego, budowlanego i gospodarki przestrzennej.
4. Ochrona praw mniejszości w aspektach:
 - działania na rzecz sprawiedliwego i praworządnego rozwiązywania problemów mniejszości,
 - krzewienia wartości humanistycznych w życiu społecznym, idei poszanowania godności narodowej i osobistej jednostki,

²⁸ Edukacja ogół czynności i procesów mających na celu przekazywanie wiedzy i kształtowanie określonych cech i umiejętności.

- podejmowania działań interwencyjnych w przypadku naruszenia przez instytucje publiczne zasad równości, niedyskryminacji oraz praw mniejszości,
 - wyrażania dążeń i osiągnięć mniejszości oraz występowanie na rzecz ich potrzeb,
 - reprezentowania członków mniejszości przed władzami państwowymi i samorządowymi,
 - opiniowania inicjatyw państwowych i samorządowych,
 - prezentowania stanowiska mniejszości.
5. Rozwiązywanie aktualnych problemów indywidualnych członków mniejszości poprzez:
- niesienie pomocy medycznej i socjalnej osobom starszym, niedołącznym i samotnym,
 - udzielanie pomocy socjalnej osobom niepełnosprawnym i w stanie ubóstwa,
 - prowadzenie akcji charytatywnych i pomocowych w sytuacji klęsk żywiołowych i konfliktów zbrojnych,
 - organizacja i promocja wolontariatu.
6. Działalność finansowa i gospodarcza w postaci:
- wnioskowania o darowizny, subwencje i inne środki finansowe,
 - działalności gospodarczej o charakterze pomocniczym do działalności statutowej.
7. Osiągnięcie przez mniejszość istotnej pozycji w społeczności lokalnej na skutek:
- tworzenia warunków współpracy społeczności lokalnych z organizacjami mniejszości,
 - dążenia do integracji środowisk kulturalnych, sportowych, oświatowych, podmiotów gospodarczych,
 - organizację imprez kulturalnych, sportowych, rekreacyjno-turystycznych (w tym dla dzieci i młodzieży),
 - popularyzowanie działalności stowarzyszenia w środkach masowego przekazu.

Aktywność stowarzyszeń jest silnie zależna od poziomu zabezpieczenia finansowego. Państwo wspiera działalność mniejszości narodowych i etnicznych i udziela dotacji celowych np. na media, inwestycje lub remonty, wydarzenia inspirowane przez stowarzyszenia mniejszości

oraz na działalność organizacyjną, czyli księgowość, opłaty licznikowe, wynajem powierzchni²⁹.

Stowarzyszenia mniejszości powstawały w różnych latach po 1989 r., a analiza pokazała też poziom zorganizowania różnych mniejszości. Tutaj na pierwsze miejsce zdecydowanie wysuwa się mniejszość niemiecka, która najwcześniej potrafiła podjąć wyzwanie i sformalizować swoją działalność zgodnie z prawem. Stowarzyszenia te mają dobrze prowadzone strony internetowe z aktualną informacją o swojej aktywności.

Podsumowanie

Działalność stowarzyszeń mniejszości zarejestrowanych na Warmii i Mazurach, opisana w ich celach statutowych i misjach wizytówek, przedstawia się jako szerokie spectrum, w którym można wyróżnić przynajmniej siedem głównych kierunków. Należy tu jednak zauważyć, że w każdym z tych kierunków występują bardziej szczegółowe zagadnienia. Nie wszystkie stowarzyszenia podejmują tak szeroką działalność. Część stowarzyszeń za priorytet uznaje poznawanie historii Warmii i Mazur jako regionu swojej tożsamości, inna zajmuje się tylko organizacją imprez sportowych i rekreacyjno-turystycznych, zapewniając w ten sposób istotne miejsce danej mniejszości w społeczności lokalnej. Jeszcze inne stowarzyszenia promują wiedzę o kulturze i tradycjach narodowych swojej mniejszości przez działania edukacyjne, szkoleniowe i wydawnicze. Są też grupy koncentrujące się na ochronie praw mniejszości. Wszystkie jednak stowarzyszenia mniejszości mają na

²⁹ Dotacje na działalność mniejszości w Polsce w 2016 roku wyniosły: mniejszość białoruska – 2 480 150 zł, mniejszość litewska – 830 600 zł, mniejszość łemkowska – 2 182 491 zł, mniejszość niemiecka – 2 543 189 zł, mniejszość ormiańska – 299 tys. zł, mniejszość romska – 256 500 zł, mniejszość rosyjska – 85 100 zł, mniejszość tatarska – 257 800 zł, mniejszość ukraińska – 2 677 290 zł, mniejszość żydowska – 1 086 876 zł. W tym na przykład: Związek Ukraińców (oddziały na Warmii i Mazurach – 27 000 zł). Z wypowiedzi zastępcy dyrektora Departamentu Wyznań Religijnych oraz Mniejszości Narodowych i Etnicznych Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji Teresy Karczmarek podczas posiedzenia Komisji Mniejszości Narodowych i Etnicznych na posiedzeniu wyjazdowym w gmachu Urzędu Marszałkowskiego w Olsztynie w dniu 25.10.2016 r.

uwadze przede wszystkim integrację środowiska oraz rozwiązywanie jego aktualnych problemów.

Bibliografia

Opracowania

- 1) Gieszczyńska Renata, Gieszczyński Witold, *Żydzi na Warmii i Mazurach po II wojnie światowej. Zarys problematyki*, „Pamięć i Sprawiedliwość” 2(10) 2006, s. 231–243, http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.desklight-21b3edaa-4470-4202-afeb-38573842ed26/c/231-243_Gieszczyńska_Gieszczyński.pdf [dostęp: 18.06.2017].
- 2) Lubiewski Paweł, *Nielegalna imigracja. Zagrożenia bezpieczeństwa. Część I*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Policji, Szczytno 2011, ss. 125, ISBN 978-83-7462-524-1.
- 3) Siedlecki Marcin, *Luki identyfikacji etnicznej w spisach powszechnych państw Grupy Wyszehradzkiej: kobiety vs mężczyźni*, „Czasopismo Naukowe Instytutu Studiów Kobiety”, 1(1) 2016, s. 138–152, ISSN 2451-3539.
- 4) Szyfer Anna, *Warmiacy. Studium tożsamości*, Kantor Wydawniczy SAWW, Poznań 1996, ISBN 83-8595-4-69-4.
- 5) *Sytuacja i problemy mniejszości narodowych i etnicznych na terenie województwa warmińsko-mazurskiego*, Informacja opracowana przez Pełnomocnika Wojewody ds. Mniejszości Narodowych i Etnicznych uzyskana w kwietniu 2017 r. w Biurze Pełnomocnika Pani Moniki Szustowicz w Warmińsko-Mazurskim Urzędzie Wojewódzkim w Olsztynie.
- 6) *Raport z wyników w województwie warmińsko-mazurskim. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011*, Olsztyn 2012.
- 7) *IV Raport dotyczący sytuacji mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego w Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2013.
- 8) *V Raport dotyczący sytuacji mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego w Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2015.

Akty prawne

- 9) *Ustawa z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz języku regionalnym*, Dz. U. 2005, nr 17, poz. 141.
- 10) *Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 roku Prawo o stowarzyszeniach*, tekst jednolity Dz. U. 2017, poz. 210.

Zasoby internetowe

- 11) <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/grupa-etnograficzna;3908272.html> [dostęp: 06.08.2017].
- 12) <http://bazy.ngo.pl/profil/186924/Elckie-Stowarzyszenie-Romow-Dzi-Romano> [dostęp: 06.08.2017].
- 13) <http://bazy.ngo.pl/profil/190075/Stowarzyszenie-Mala-Rosja> [dostęp: 06.08.2017].
- 14) http://encyklopedia.warmia.mazury.pl/index.php/Mniejszo%C5%9B%C4%87_warmi%C5%84ska_na_Warmii_i_Mazurach [dostęp: 08.08.2017].

- 15) http://encyklopedia.warmia.mazury.pl/index.php/Mniejszo%C5%9B%C4%87_mazurska_na_Warmii_i_Mazurach [dostęp: 08.08.2017].
- 16) <https://pl.wikipedia.org/wiki/Mazurzy> [dostęp: 08.08.2017].
- 17) <https://www.salon24.pl/u/alex/569857,ws-rod-polskich-braci-mazurzy-w-polsce-po-1956-roku-ii> [dostęp: 08.08.2017].
- 18) <http://bazy.ngo.pl/profil/131856/Warminsko-Mazurskie-Stowarzyszenie-Rady-Starszyzny-Romow-i-Czlonkow-Narodowosci-Romskiej> [dostęp: 11.08.2017].
- 19) http://encyklopedia.warmia.mazury.pl/index.php/Stowarzyszenie_Przyja%C5%BAi_Polsko-Bia%C5%82oruskiej_na_Warmii_i_Mazurach_%22Niemen%22 [dostęp: 16.06.2017].
- 20) <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/imigracja;3914293.html> [dostęp: 28.07.2017].
- 21) <http://sjp.pwn.pl/slowniki/imigracja.html> [dostęp: 28.07.2017].
- 22) <https://pl.wikipedia.org/wiki/Imigracja> [dostęp: 28.07.2017].
- 23) *Internetowa Encyklopedia Warmii i Mazur*, <http://encyklopedia.warmia.mazury.pl/index.php> [dostęp: 19.03.2017].

Statutory activities of associations of national and ethnic minorities in Warmia and Masuria

Summary

Warmia and Masuria is one of the most ethnically diverse regions in Polish. The Belarusian, Lithuanian, Masurian, Armenian, Romani, Russian, Warmian and Jewish minorities live here, and the largest ones are the German and Ukrainian minorities, which operate the most actively. Members of national minorities gather in associations and act on the basis of the Law on Associations. Association themselves determine the forms of activity. The activity of minority associations focuses on the integration of the environment, solving the current minority problems as well as educational activity. The article attempts to identify the problem of the inclusion of minority associations in solving the issue of immigrants and refugees in Warmia and Masuria.

Keywords: national minorities, minority associations, forms of minority associations' activity, immigrants, refugees

Tautinių ir etninių mažumų asociacijų statutinės veiklos kryptys Varmijoje ir Mozūrijoje

Santrauka

Varmija ir Mozūrija yra vienas iš etniškai mišriausių Lenkijos regionų. Čia gyvena baltarusių, lietuvių, mozūrų, armėnų, romų, rusų, varmių ir žydų tautinės mažumos, o didžiausios ir aktyviausios šiame regione yra vokiečių ir ukrainiečių mažumos. Tautinių mažumų atstovai šiame regione jungiasi į asociacijas veikiančias pagal Asociacijų įstatymą. Asociacijos pačios nustato savo veiklos formas. Tautinių mažumų asociacijų veikla yra nukreipta į jų integraciją, mažumų aktualių problemų sprendimą, švietimą bei

ugdymą. Straipsnyje taip pat siekiama apibrėžti problemą, susijusią su mažumų asociacijų dalyvavimu sprendžiant imigrantų ir pabėgėlių klausimą Varmijos ir Mozūrijos regione.

Raktažodžiai: tautinės mažumos, mažumų asociacijos, mažumų asociacijų veiklos formos, imigrantai, pabėgėliai

Kierunki statutowej działalności stowarzyszeń mniejszości narodowych i etnicznych na Warmii i Mazurach

Streszczenie

Warmia i Mazury to jeden z bardziej zróżnicowanych etnicznie regionów Polski. Zamieszkują tu mniejszości białoruska, litewska, mazurska, ormiańska, romska, rosyjska, warmińska i żydowska, a do największych należą mniejszość niemiecka i ukraińska, które działają najbardziej aktywnie. Członkowie mniejszości narodowych zrzeszają się w stowarzyszeniach i działają na podstawie ustawy „Prawo o stowarzyszeniach”. Stowarzyszenia samodzielnie określają formy działalności. Działalność stowarzyszeń mniejszości koncentruje się na integracji środowiska, rozwiązywaniu aktualnych problemów mniejszości oraz aktywności oświatowej i edukacyjnej. W artykule podjęto też próbę rozpoznania problemu włączania się stowarzyszeń mniejszości w rozwiązanie kwestii imigrantów i uchodźców na Warmii i Mazurach.

Słowa kluczowe: mniejszości narodowe, stowarzyszenia mniejszości, formy działalności stowarzyszeń mniejszości, imigranci, uchodźcy